

Un recorregut pel 'poultry' formenterer

Del LSD a les sevillanes

Quince anys després del *boom* turístic, les restes del naufragi *hippy* es van despenjant d'aquell paradís perdut. La modernitat inunda les terrasses dels hotels de ballarines i mantons de Manila.

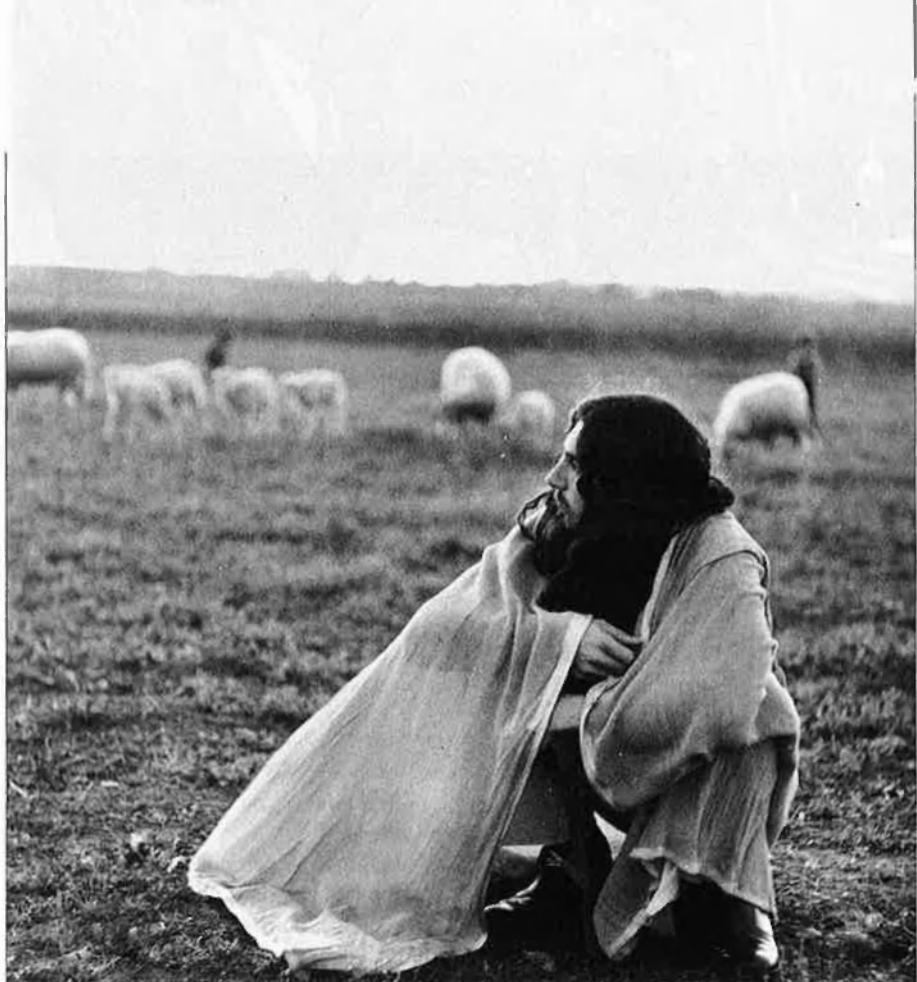
El moviment contracultural americà, per un costat, i les revoltes estudiantils europees, per un altre, van llançar a finals dels anys seixanta milers de joves rebels a la recerca d'una veritat que passava per la renúncia a tota inserció social. Als valors d'eficàcia, de racionalitat econòmica i de competència que caracteritzen el sistema establert de les "societats avançades", aquest nou recorregut alternatiu responia amb un gust per la festa i per la desmitificació del treball i del consum. Contra la solitud dels individus i la despersonalització de les relacions socials ells afirmaven la necessitat de relacions més càlides i, inclús, tribals.

La recerca de la "vertadera vida", de l'autenticitat, està moguda per un desig de fusió amb l'entorn: retorn a la terra, gust pel treball manual, simplificació de les necessitats, alimentació frugal, roba de fabricació pròpia, etc.

NOMADISME HIPPIY

Califòrnia, Marràqueix, Istanbul, Kàtmandú, Goa, Formentera i Eivissa, entre altres, eren per a tots aquests *hippies* les diverses escales d'un itinerari obligatori. L'estada a Formentera representava per a molts d'ells l'experiència d'un recorregut iniciàtic: fraternitat, sensualitat, una vida al sol lliure de tota obligació, comunió amb tota la naturalesa, "viatges" de LSD o marihuana... Experiències que feien el retorn pràcticament insuportable. ¿Com resignar-se a la banalitat de tot allò quotidià davant el feliç parèntesi formenterer?

La qualitat de vida dels primers que van arribar-hi i aquesta recerca d'autenticitat van esbossar un model utòpic en el qual s'inspirà l'onada migratòria dels anys següents. Així, molts hi anaren a passar un parell de setmanes a l'estiu, aconsellats per amics o bé a visitar-los, i alguns ja duen allí quinze o vint anys.

Pau Riba en els seus anys *hippies*.

ALBERT VIVES

Pierre Bayart, traductor i professor de francès, va descobrir Formentera ara fa vint anys i va quedar sobtat. "M'agradà molt i vaig pensar que era un lloc meravellós per viure, però sense saber com, perquè tenia els estudis pendents, també hi havia la família i tot això. Vaig voler quedar-me un hivern, dos, tres, quatre i després es va fer casa meua, el lloc d'on sortia i on tornava. ¿Per què?, perquè m'agradava, hi veia la possibilitat de viure d'una manera simple, sense problemes, en un entorn que em semblava verge, net i on vaig trobar aquest ambient políglota i internacional. Això em fascinà completament. Jo venia d'un món normal i conservador".

Hi havia una certa idealització del món rural. D'altra banda, vivien al marge. Viure més fàcilment al seu aire. Pierre reconeix que, malgrat això, no hi havia massa contactes amb el món pagès; "nosaltres vivíem en un món paral·lel, recordo quan vaig entrar els primers cops a una casa pagesa, allò va ser el sùmmum de l'exotisme".

EL 'BOOM' TURÍSTIC

Serà el període constituït pels anys 1972-74 quan s'inicia l'anomenat *boom* turístic, amb l'arribada del turisme de masses. La impossibilitat de subsistir al marge dels circuits del mercat els obliga

a reconsiderar la seva inserció i la majoria abandonà l'illa, que consideren ja definitivament atrapada per la civilització industrial de què fugien. Els que s'hi queden opten per un compromís que té en compte les noves realitats econòmiques.

Han passat quinze anys i és l'hora de preguntar-nos què s'ha fet dels "fills de les flors". ¿A què es dediquen ara aquells "peluts" que es consideraven gent alliberada de les contradiccions de la societat de consum?

Evidentment, Formentera no representa el mateix ara que llavors. Pierre, als 43

ris... I ocupacions difícilment controlables sota l'aparença artística, com galeries d'art, botigues d'antiguitats, etc.

D'altra banda, trobam els professionals liberals, que es basen, normalment, en una competència professional adquirida abans de la immigració. Són els aparelladors i responsables d'obres en estudis d'arquitectes, fotògrafs, professors d'escoles estrangeres, etc.

I finalment, tenim els artesans i venedors del carrer. Cal diferenciar, però, entre "vertaders" i "falsos" artesans. Els primers representen, realment, molt poca

vida senzilla... Però ara, després de tants anys, quan surten de l'illa ¿on van? Pierre ens dóna la resposta. "Alguns a visitar la família. N'hi ha que van a fer algun petit negoci o a treballar una mica per aconseguir calés, o bé, d'una manera burgesa, es prenen tres o quatre setmanes de vacances. Però jo crec que la majoria, quan surten, van al lloc d'origen".

FORMENTERA OLÉ

El desenvolupament turístic va provocar un fort impuls de la indústria de la

Formentera, parada obligatòria dels pares dels anys 60.

JOAN CELIA

anys, comparteix també aquesta idea. "Per a mi ha canviat molt, ara bé, malgrat això, sí que hi ha una gent que ha triomfat amb el que volien, encara avui duen una vida molt casolana i molt senzilla, però tampoc estan al marge del temps".

Aquest procés d'integració dels estrangers a l'economia local va revelar les desigualtats que fins ara havien estat encobertes per unes formes de vida inspirades en la contracultura. Desigualtats que originen disparitat de rendes i diversitat d'estatus. Per un costat, tenim un cercle de gent dedicats als negocis i a la gestió empresarial: botigues de moda, restaurants, bars, revenda de cases, intermediaris —no legalitzats— de béns immobilia-

gent i els segons són, per dir-ho així, els venedors matassers. Els querealitzen una activitat comercial banal de compra a l'engròs i venda als turistes. S'aprofiten de l'èxit turístic dels "mercats hippies" i, malgrat la utilització de símbols *freaks*, que els confereixen un cert caire informal i de legitimitat local, són nou instal·lats i compleixen una funció d'animació.

Els ex-marginats, que es relacionen pràcticament en cercles tancats, conserven de la seva antiga vida contractual un cert anticonformisme i un conjunt d'actituds i de pràctiques diverses que vénen d'aquelles opcions anteriors, una sensibilitat cap als temes ecològics, una

construcció i de l'hostaleria. Això produeix un fort flux migratori de treballadors d'altres zones de l'estat que busquen millors condicions de vida.

La majoria d'aquests *forasters*, *pijos* o *murcianos* —com se'ls coneix a Formentera— ha abandonat, a hores d'ara, la idea de retorn al país d'origen. El fet que representin prop del cinquanta per cent del total de la població illenca ha provocat el sorgiment de certs barris poblats exclusivament per "forasters". Si hi afegim que un trenta per cent són andalusos ens trobem amb una vida quotidiana caracteritzada per la convivència de dos grups amb cultures diferenciades.

No obstant això, una política imperme-

Formentera era el lloc perfecte per a aquells que cercaven un paradís.

JOAN CELIA

able de l'estat i de les institucions locals envers la cultura i la llengua catalana, juntament amb una percepció per part dels turistes d'Espanya a partir dels estereotips de la festa i del flamenc, aixequen una barrera cultural entre els dos grups. Així, la població immigrada enfront d'una cultura ignorada, reproduceix sense cap problema certes pautes de la comunitat d'origen. La particularitat de Formentera s'ofega sota el pes d'una producció folklòrica que no té res de local: ballarines i mantons de Manila. Grups de sevillanes amb el nom de "Formentera Olé", entre altres, no tan sols inunden les terrasses dels hotels a l'estiu, sinó que tenen un lloc fix en el programa de les festes patronals de l'illa.

TOTS CONTRA LA LLENGUA

La majoria dels immigrants consideren que aprendre català és innecessari, ja que tothom al país parla castellà. D'altra banda, pocs se n'adonen de la necessitat d'aprendre'l, però no ho senten com una necessitat objectivament urgent. Això resulta paradoxal en el cas dels *ex-hippies*, coneguda la seva simpatia pels ambients políglotes. Les paraules de Pierre en aquest sentit són clares. "Jo ho veig primordial, aprendre la llengua, però considero un acte de cortesia que et rebis en una llengua comuna com és el castellà".

Lluny de considerar la llengua un factor d'adaptació sociocultural, han desenvolupat sovint un marcat sentiment anticatalà i per tant, contrari a la normalització lingüística. A les assemblees de les

Algunes dades

Total de la població: 4.792 habitants
 Total d'immigrants censats: 2.006 (42 %)
 Totes aquestes dades fan referència al 42%

Lloc de procedència % (percentatge respecte als immigrants)

Estat espanyol:
 — Andalusia 35,7
 — Castella-la Manxa 10,6
 — Castella-Lleó 3,5
 — Madrid 4,4
 — Altres zones 9,2

Resta Països Catalans:
 — Principat 7
 — País Valencià 12,9

Estranger:
 — Alemanya 10,1
 — Gran Bretanya 2,1
 — França 2,7
 — Resta d'Europa 3,8
 — EUA i Canadà 0,8
 — Argentina 1,6
 — Resta d'Amèrica del Sud 1,1

Nivell de coneixement del català entre els immigrants

	%
— No l'entén	27,3
— L'entén (no el parla)	34,5
— L'entén (no el parla ni escriu)	8,7
— Parla	10,9
— Parla i llegeix	9,5
— Parla, llegeix i escriu	8,8

Any d'establiment dels immigrants

	%
— Abans 60	1,3
— 1960-64	3
— 1965-69	9,7
— 1970-74	21,2
— 1975-79	24,5
— 1980 endavant	40,5

Font: Cens Municipal 1986

associacions de pares d'alumnes dels quatre centres escolars de l'illa així ho han fet palès. Cal tenir en compte que dels vuit-cents alumnes d'EGB que hi ha, el quaranta-cinc per cent són fills d'immigrants i castellanoparlants. A part de l'assignatura de català, només s'imparteix en la llengua del país l'assignatura de ciències socials a partir de sisè curs. I això tan sols en un dels centres.

Però la qüestió va molt més enllà i esdevé un problema polític. I en aquest terreny la llengua també troba obstacles. El fet que el Parlament balear no tenguí competències en matèria d'ensenyament i la poca voluntat política que ha demostrat per dur a terme una seriosa campanya de normalització així ho confirmen.

Isidor Cardona, director del Centre de Recursos Pedagògics de Formentera, considera que "al ritme que anam avui dia no arribarem mai a una bona fi. Per integrar d'una forma real aquest important grup, que a més, ha nascut a l'illa, l'escola s'hauria de fer en català, però no només com a forma de conèixer la nostra llengua, sinó també la nostra història, els nostres costums d'aquí i el sentiment de pertànyer a un lloc". Vicent Serra, secretari de l'Institut i professor d'història, entén que "el tema de la immigració s'hauria d'haver treballat més des del camp polític municipal i no s'ha fet". Ambdós coincideixen a qualificar la situació de "força preocupant". Però, ¿s'han aturat mai els immigrants a pensar fins on arriben els efectes del colonialisme intern que representen? Pintades del tipus "Moros antes que catalanes" deixen el dubte en l'aire.

Joan Marí